

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Tomáše Foltase a soudců Lenky Krupíčkové a Davida Hipšra v právní věci žalobce: **P. N.**, proti žalované: **Vězeňská služba České republiky, Věznice Mírov**, se sídlem Mírov 27, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 8. 8. 2023, č. j. 65 A 51/2023-4,

t a k t o :

Kasační stížnost **s e z a m í t á .**

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Žalobce se žalobou podle § 82 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) domáhá ochrany proti nezákonným zásahům žalované. První zásah má spočívat v tom, že žalovaná bez řádného odůvodnění nevyhověla dne 8. 10. 2021 žádosti žalobce o povolení telefonického kontaktu s předsedkyní spolku Rodiny obětí České justice - spolek, resp. o zařazení jejího telefonního čísla do trvalého seznamu jemu povolených telefonických kontaktů. Druhý zásah pak v tom, že žalovaná ze seznamu žalobci povolených kontaktů vyřadila i telefonický kontakt na spolek Podané ruce, z. s. Spolu se žalobou podal žalobce žádost o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce.

II.

[2] Krajský soud v záhlaví označeným usnesením přiznal žalobci osvobození od soudních poplatků (výrok I.) a zamítl jeho žádost o ustanovení zástupce (výrok II.). K podmínce nezbytnosti ochrany práv krajský soud připomněl, že v obdobné věci se žalobce na soud již obracel. Řízení sice skončilo odmítnutím žaloby pro nevyčerpání jiných prostředků ochrany, avšak žalobci v něm byl ustanoven zástupce z řad advokátů, za něhož

činil v substituci právní úkony zástupce, jehož ustanovení nyní žalobce požaduje. Relevantní skutková tvrzení i právní argumentaci k dané věci uvedl dotčený advokát již v předchozím řízení, v němž souhlasil i s rozhodnutím věci bez nařízení jednání, tj. měl zřetelně za to, že veškeré relevantní skutečnosti uvedl a důkazy k nim již předložil. Nic tak nebrání žalobci obsah těchto podání převzít a znovu uplatnit nyní. Ustanovení není nezbytné ani pro účely případného ústního jednání, neboť žalobce před krajským soudem opakovaně prokázal, že vykazuje vysokou úroveň vyjadřovacích schopností a schopnost reagovat na výzvy soudu i argumenty žalované(ho).

III.

[3] Proti výroku II. usnesení krajského soudu podal žalobce (dále též „stěžovatel“) kasační stížnost. Nesouhlasí, že ustanovení advokáta není nezbytné. Poukazuje na to, že došlo k rozšíření žaloby o vymazání kontaktu na spolek Podané ruce, z. s. Zejména však namítá, že vysoká úroveň jeho vyjadřovacích schopností pramení právě ze skutečnosti, že mu jsou ustanovováni zástupci z řad advokátů, se kterými může komunikovat a od nichž se mu dostane osvětlení řady právních otázek. Za tímto účelem navrhuje provedení dokazování (zjištění počtu telefonátů se zástupci). Argumentace krajského soudu podle něj představuje paušální důvod pro neustanovování zástupce. Porušuje rovnost stran, neboť proti stěžovateli v řízení před soudy vystupují osoby s právníkům vzděláním a jeho přístup k právním zdrojům (podkladům relevantním pro řízení) je omezený. Vystupuje-li v řízení před soudem za žalované osobu s právním vzděláním je nabíledni, aby byl stěžovatel v souladu se zásadou rovnosti stran, zastoupen zástupcem z řad advokátů. V doplnění kasační stížnosti stěžovatel zdůrazňuje, že advokát mu byl ustanoven v řízení, které však neskončilo meritorním projednáním předmětu sporu (zákonnosti zásahu). V nyní posuzované věci, byť již jde o meritum sporu, mu však již ustanoven nebyl. Dále odkazuje na závěry k rovnosti stran v civilním řízení a na nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 10. 1992, sp. zn. Pl. ÚS 22/92, a ze dne 1. 9. 2020, sp. zn. II. ÚS 1866/20. K tomu připomíná rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013. V rozhodnutí týkajícím se ustanovení zástupce by podle něj nemělo chybět srovnání možnosti obou stran na ochranu svých práv. Pro výše uvedené navrhuje zrušit usnesení krajského soudu a věc mu vrátit k dalšímu řízení.

[4] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti odkázal na závěry usnesení krajského soudu, se kterými se ztotožňuje a navrhuje kasační stížnost zamítnout.

IV.

[5] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[6] Kasační stížnost není důvodná.

[7] Projednávané věci předcházelo soudní řízení zahájené žalobou ze dne 19. 10. 2021, kterou stěžovatel brojil proti nezákonnému zásahu spočívajícímu v nezařazení telefonického kontaktu na paní O. B. (předsedkyně spolku Rodiny obětí České justice) do trvalého

pokračování

seznamu povolených čísel. Krajský soud vyslovil, že nedošlo k vyčerpání prostředků ochrany (stěžovatel se neobrátil na státní zastupitelství se žádostí o dozor a případně posléze se žádostí o přezkoumání způsobu jejího vyřízení), čemuž přisvědčil i Nejvyšší správní soud. V řízení před těmito soudy byla stěžovateli ustanovena zástupkyně, za kterou v řízení činil úkony na základě substituční plné moci Mgr. Bohdan Haltmar, LL.M., advokát. Ve věci není sporu o tom, že uvedený advokát odstranil vady žaloby (vyjasnil žalobní typ, doplnil chybějící žalobní petit, připojil podrobnou právní argumentaci a označil a doložil řadu důkazů k prokázání skutečností, které považoval za relevantní pro posouzení věci soudem), následně podáním ze dne 15. 2. 2022 změnil žalobní petit, poté doplnil žalobu podáním ze dne 2. 4. 2022 o další tvrzení, a po seznámení se s vyjádřením žalované k věci (jež bylo před odmítnutím žaloby vyžádáno) vyjádřil za stěžovatele souhlas s rozhodnutím věci bez nařízení jednání a dosavadní bohatou argumentaci ve věci znovu shrnul v podáních ze dne 26. 6. 2022 a ze dne 18. 11. 2022. Později sepsal kasační stížnost a její doplnění.

[8] V nyní souzené věci stěžovatel shledává nezákonný zásah opět v nezařazení telefonického kontaktu na předsedkyni spolku Rodiny obětí České justice do trvalého seznamu povolených čísel. Krom toho za nezákonný zásah označil i vyřazení spolku Podané ruce, z. s. z trvalého telefonického seznamu. Typově jde tudíž o stále stejnou věc, která byla před krajským soudem projednávána na základě žaloby stěžovatele ze dne 19. 10. 2021, tedy o otázku zařazování telefonních čísel do trvalého seznamu ve smyslu § 18 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Předmět řízení tedy zůstal typově zachován a jde fakticky o totožnou věc, k níž je plně použitelná právní argumentace z předchozího řízení.

[9] K samotné otázce (ne)zbytnosti zastoupení soud uvádí, že podle § 35 odst. 10 věty první s. ř. s. *navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.*

[10] Z citovaného ustanovení vyplývá, že účastníku řízení lze ustanovit zástupce tehdy, jestliže jsou kumulativně splněny dvě podmínky: 1) jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2) jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho práv.

[11] V souzené věci nebylo sporné splnění první podmínky, nýbrž splnění podmínky druhé, tj. zda je ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatele.

[12] Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 3. 4. 2013, č. j. 6 As 23/2013-9, bod 7, uvedl, že „Evropský soud pro lidská práva svůj závěr o porušení práva na bezplatnou právní pomoc v rámci práva na efektivní přístup k soudu opírá o souhrnné posouzení konkrétních okolností daného případu – kritériem může být např. dlouhodobá finanční situace stěžovatele, zastoupení druhé strany sporu, obtížnost procesních postupů u konkrétního soudu, obtížnost právních otázek, složitost dokazování, emoční účast stěžovatele ve sporu vylučující efektivní obhajobu (rozsudek Airey proti Irsku z 9. 10. 1979, stížnost č. 6289/73), vzdělání a zkušenosti stěžovatele, jeho profese,

jednoznačnost pravidel týkajících se dokazování (rozsudek McVicar proti Spojenému království ze 7. 8. 2002, stížnost č. 46311/99), důležitost sporu pro stěžovatele, možné finanční důsledky, složitost sporu ve srovnání s jinými spory, schopnost argumentace ve sporu, celková délka řízení, počet stupňů při rozhodování (rozsudek Steel a Morris proti Spojenému království z 15. 2. 2005, stížnost č. 68416/01) atp. Interpretacním vodítkem mohou být i zásady obsažené v rozhodnutí Výboru ministrů Rady Evropy 78(8) z 2. března 1978 o právní pomoci a poradenství“. Obdobně o právu na bezplatnou právní pomoc pojednává i Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 1866/20. Úvaha soudu o tom, zda je ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně práv účastníka řízení, tedy vyžaduje zhodnocení relevantních okolností případu, především jeho složitosti a schopnosti stěžovatele hájit svá práva (což lze dovodit především z kvalifikovanosti jeho podání či úrovně vzdělání).

[13] Krajský soud v souzené věci zdůraznil, že stěžovatel byl v předchozím řízení zastoupen advokátem, který před soudem učinil značné množství úkonů právní služby zahrnujících rovněž obsáhlou právní argumentaci (viz bod [7] výše). Dále poukázal na to, že sám stěžovatel v žalobě k předmětu sporu uvedl, že „jde stále o to samé“ (vyřazení či zařazení určitého telefonického kontaktu do stálého seznamu), že jeho podání jsou kvalifikovaná a v řízení před soudy vystupuje samostatně (je schopen reagovat na výzvy a vykazuje vysokou schopnost vyjadřovacích schopností). Krajský soud také připomněl, že v předchozím řízení advokát nepožadoval jednání před soudem, tj. měl za to, že veškeré relevantní skutečnosti uvedl a předložil k nim důkazy.

[14] Výše uvedenou úvahu krajského soudu považuje kasační soud za zcela dostatečnou a vyhovující právu na spravedlivý proces (právní pomoc). Stěžovatel jen u Nejvyššího správního soudu vedl v minulosti více než osm desítek řízení, a tomu odpovídající množství sporů v řízeních před krajskými soudy (k tomu srov. například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 4. 2022, č. j. 6 As 8/2022-17). Jde tedy již o poučeného laika, jehož podání z hlediska kvality odpovídají právě zkušenostem s četnými řízeními u soudů. I tato skutečnost, která sama o sobě nemusí vést k neustanovení zástupce, je jednou z okolností významných pro posouzení rovnosti stran, resp. naplnění práva na právní pomoc. Nadto jde o soudní řízení správní. V něm soud přednesená skutková zjištění přetváří v právo a rozhoduje o tom se znalostí práva (*iura novit curia*). Tedy zpravidla odpovídá na otázku, zda zjištěný skutkový stav (tvrzený zásah) nese známky namítané nezákonnosti. V souzené věci již v předchozím řízení stěžovatel (zastoupen advokátem) nepožadoval nařízení jednání a zřejmě tak u něj nevyvstala potřeba v řízení svá tvrzení dále dokazovat. Nejde proto o situaci, v níž se stěžovatel ocitá v postavení právního laika, který stojí proti právně erudovanému „soupeři“. Sám byl v předchozím řízení zastoupen, přičemž svou obhajobu dovedl do posledku. Nadto soudy mají vůči stěžovateli i jistou poučovací povinnost, co se týče formulace petitu a případně doplnění dalších náležitostí správní žaloby. Tu v předchozím řízení aplikovaly, přičemž stěžovatel řádně na výzvu soudu odstranil vady podání a formuloval petit. V nyní projednávané věci krajský soud stěžovatele vyzývat nemusel, neb podanou žalobu považoval za perfektní. Nelze ani odhlédnout od skutečnosti, že sám stěžovatel uvádí, že nyní již jde o meritum sporu z předchozího řízení.

[15] Úvahu krajského soudu o (ne)zbytnosti ustanovení zástupce k ochraně práv stěžovatele tak kasační soud považuje za správnou a zákonnou, splňující judikaturou stanovená kritéria. V řízení nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces.

pokračování

[16] Nad rámec soud uvádí, že stěžovatelem uváděné judikáty nejsou na věc přílehlavé. Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 22/92 neposuzoval otázku rovnosti účastníků řízení v řízení, nýbrž rovnost zdanění, tedy rovnost v materiálním pojetí. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1301/2013 se pak zabývalo otázkou osvobození od soudních poplatků, nikoliv důvody pro ustanovení zástupce; nadto v řízení před civilními soudy, kde platí jiná pravidla pro vedení řízení.

[17] Nejvyšší správní soud pro výše uvedené kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s.

[18] O náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti rozhodne krajský soud v rozhodnutí o žalobě, a to podle pravidel o náhradě nákladů řízení o žalobě samotné (§ 60 s. ř. s., tedy zásadně podle procesního úspěchu účastníků řízení o žalobě). Řízení o kasační stížnosti proti usnesení řešícímu otázku ustanovení zástupce je totiž „vnořeno“ do řízení o žalobě (viz rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2023, č. j. 5 As 84/2022-30).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 13. prosince 2023

Tomáš Foltas
předseda senátu